

הלל בבלי

על ש. שלום

חכמינו דיברו על זיו החכמה. יש גם זיו שירה, אותו אור נאצל השופע מדברי יצירה ומלווה אותם אף לאחר שטושטש פירושם המילולי. ש. שלום הוא חבר לאותה פמליה נבחרה של משוררים שזכו לזיו שירה, רוחניותו הדקה המנצנצת גם מבעד לקליפת־החומר של ציורים חושניים, אמרתו הנכנפת הנושמת ריחות מרחקים כמוסים, צעיפי ערפל העב, בהם הוא מתחפש לעתים — כל אלה מקיפים את שירתו אווירה של אצילות ותפארת ומשווים לה הוד מיוחד. מלחמת־תמיד נטושה בשירתו של שלום בין הקול וההד, בין הזמר והרמו, בין צורת הנגלה המוצק ובבואת החלוף של הנסתר. יש אשר יגבר האחד — הקול — ונתן לנו שיר ארצי צלול, חשוף, נגלה שבנגלה, יפה ניב וקצב, מתלהלה־משתעשע, שיר שחן וטעם עממי לו, ויש אשר יגבר השני — ההד — ושמענו שירה מעולפת רזים, רוות דמיון, רועפת טללי מחשבה שקופה־אטו־מה.

וישט אל הצללים, אל השחורים
לבי אשר בבהירותו נצרב,

אומר המשורר (ב"קִינַת אלֶמוֹן"). כמה אפייניות השורות! הלב לא הואר, אלא נצרב בבהירותו. במאבק הפנימי האפל של כוחות הנפש המנוגדים מפלס המשורר את דרכו.

יש לו לשלום הסגולה להציץ לתוך נשמת הדברים, לראות אף החולין שבחיים באורם הראשון המזוקק, קודם שהפכו חולין, כדי לרומם ולגאול אותם. האדם נראה לו הרבה יותר מורכב ועמוק משהוא עצמו משיג.

ורום יש, וזוהר, ועומק של ים,
ונפלא האדם מחלום,

הוא קורא בהתפעלות (בשיר "את"). כוחות גנוזים, מופלאים תוססים בתחתיות נפשו של אדם, כוחות השמורים מימי בראשית קדמונים.

כי בנו שר הים ואנחנו רק העין.

רק ברגעי הגאות שלנו מבהיק בנו סוד ראשיתנו, ה"מעט מאלהים" שבנו.
שאינו אלא הד קלוש מנבכי נפשנו, כידוע ליודעי ח"ן.

יוצרי־עד אנחנו ולא נדע,

שנפשנו כל וכל רק הדה ("רוך").

שלום ספוג ביסודו אמונה והתלהבות שירה דתית של "אבותיו הקדושים חותרי
אל אלוה". ובחילופי צורה ודמות, בצירופי קולות ולחשים הוא נותן ביטוי
בשירתו לאותה קריאה נלהבת של משורר־התהלים: "נפלאים מעשיך ונפשי
יודעת מאוד". משורר התווה על סוד הראשית באדם ובבריאה אי־אפשר לו
שלא יכריז, תוך כדי התרוגנות עילאית, על הפלא השופע בכל אשר יפנה:

פשוט הלבוש וצלול ברחש וברטט,

כל מגע — גילוי, כל דמות חזון שותתת.

("פלא גמע").

כי כל ראשית היא פלא ויש בה מן ההתגלות. מכאן גם "שירי הפרידה הנצ־
חית" שלו. יש קשר טמיר בין ראשית ואחרית. כל פרידה היא גם בשורת
ראשית חדשה.

מסגולותיה של השירה לעמוד על סף הנהיות והבאות. שלום נראה כאילו הוא
עומד תמיד על סף נפשו המסוערה, החותרת אל השלימות בתוך סבך הקרעים
ההניגודים של החוויה האישית, ועל סף ההוויה הישראלית המגוונת של דורות
עברו ושל ימינו אנו.

המשורר "שכור־הרום", השרוי בחביון בדידות, הוא גם איש־העם המובהק,
פייטן־השעה הנענה לרוח היום. נזרק בו מרוח האבות, והם —

ככל שהעמיקו לצלול, וככל שהרחיקו לשוט —

היו בודקים את נפשם לאור היהודי הפשוט.

("התעוררות").

"היהודי הפשוט" בן־הדור נותן את אותותיו בשירי שלום בקולות נאמנים.
הנהי והמרי והשכול של תקופתנו חתומים בשירתו בצלילים, במראות, בסיו־
טי־חזון. הוועה של ימי־השואה מזדמרת אצלו ויוצאת במחול־שטן, "מחול
בשלשלאות" הוא קורא לו, ב"תהלוכה", בתהלוכת־מוות. יש בו בשלום מן
הרוך ומנעימת־החסד של בעל־תפילה וותיק השופך שיח בלב רועד ובצלצלי־
שמע ומרטט הפתוס של הפייטן הבוכה ומוחה ומקונן ומחנן כאחד. לשוננו,

בשירים אלה, לשון הרבים — פשטנית, רגושה, הרהר — רוח האיתנים של ישראל סבא, רוח המרד של לוחמי הגיטו ושל המעפילים גואלי המולדת.

כל עוד תרקוד על חודי־האיץ —

לא תמות" —

(״מחול בשלשלאות״).

זוהי סיסמה, זוהי אמונה, זוהי אמת־הדורות.

משורר היגונים והאימים הוא גם הפייטן של הגבורה, הכרוז הער והנאמן של תקומת ישראל בארצו.

שפה איך תתאר ולשון איך תבאר את ההוד ואת הסאר

של עמי בצאתו,

עמי אשר נחנק, שנרמס ושנשחק, והוא חי והוא חזק

וחוזר אל ביתו !

(״במראה״)

בשירתו של שלום מתפעמים בחזקה פעמוני התקופה ומתרעדים הדי הזעזועים הגדולים של אומתנו על אדמת מכורתה.

בשירו המקראי ״הנביא והנער״ מסמל שלום את תפקידו של איש־הרוח בדור־רנו, שהוא מעין תפקידו של אלישע : להחיות, לתת את רוחו הוא בדור יתום,

אובד, בדור־העתיד —

הנה אני נותן בד ניצוצי האחרון

מתת, דורון.

אס־אט, ברוך

אגוע אני, אני אובד —

אתה חיה !

זאת היא שליחותו של המשורר, בעיני שלום. הוא־הוא שהוטל עליו — ״מדור־רות אל דורות להעביר רמזים של אורה, לאותת״ (״ליד הזרקור״). הוא צופה־העתים, הוא גשר־הדורות, הוא קרבן־אהבה למען דור נולד ובא.

זוהי תעודה נעלה, אך רוממות השאיפה מציינת מאז את דרכו של המשורר החי דורו ונקלע תמיד בין סף האתמול ואופק המחר.

״הדואר״, גלי י״ז, אדר תש״י